

Virkemidler til Marin naturgenopretning i Roskilde og Isefjorden

Karen Timmermann, DTU Aqua

Foto: SDU

Foto: Karsten Dahl

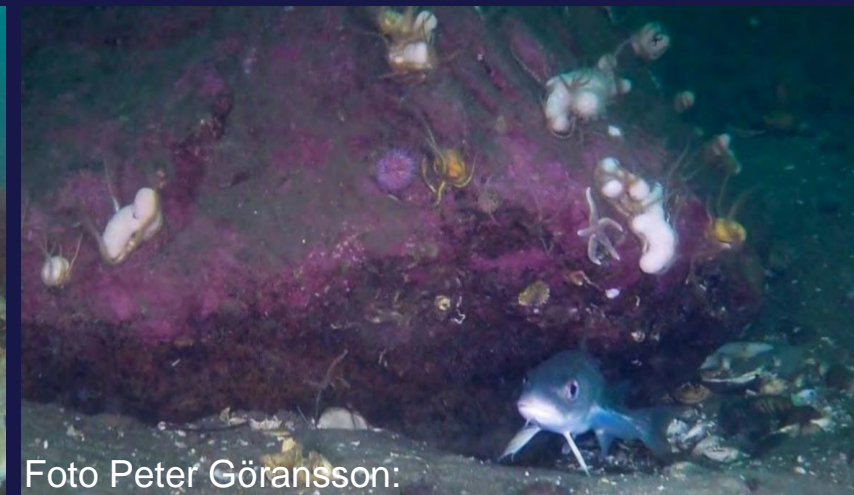
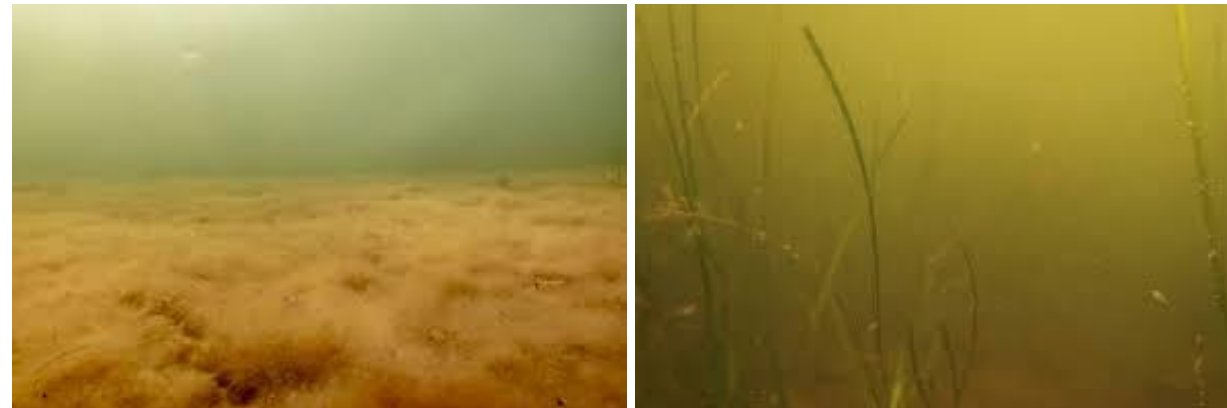

Foto Peter Göransson:

Havmiljøet har det ikke godt

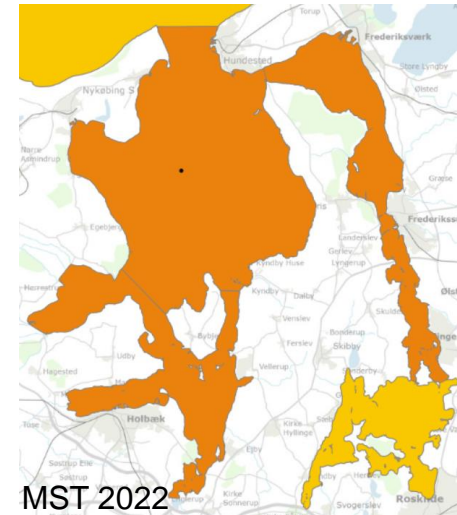
Roskilde Fjord, Berlingske Tidende

Isefjorden, Berlingske Tidende

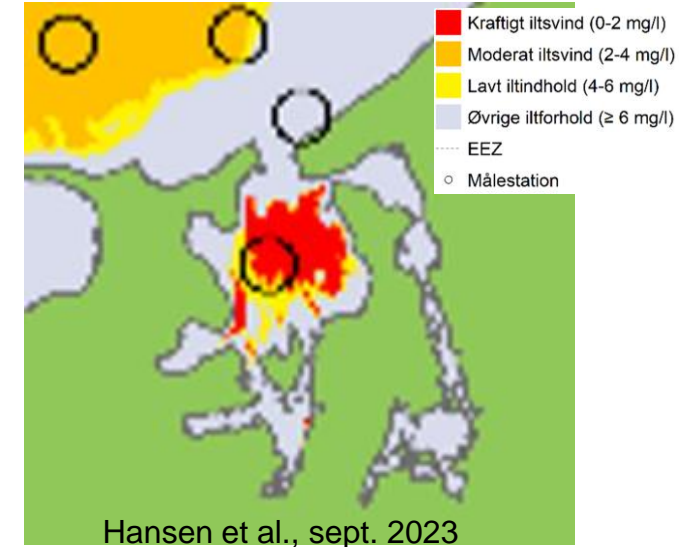
Kun 5 ud af 109 vandområder opfylder EU's vandmiljøkrav

Samlet økologisk tilstand eller potentiale. Kystvande

- Høj økologisk tilstand
- God økologisk tilstand
- Moderat økologisk tilstand
- Ringe økologisk tilstand
- Dårlig økologisk tilstand

Værste iltsvind i 20 år

Alle marine naturtyper er i ugunstig tilstand

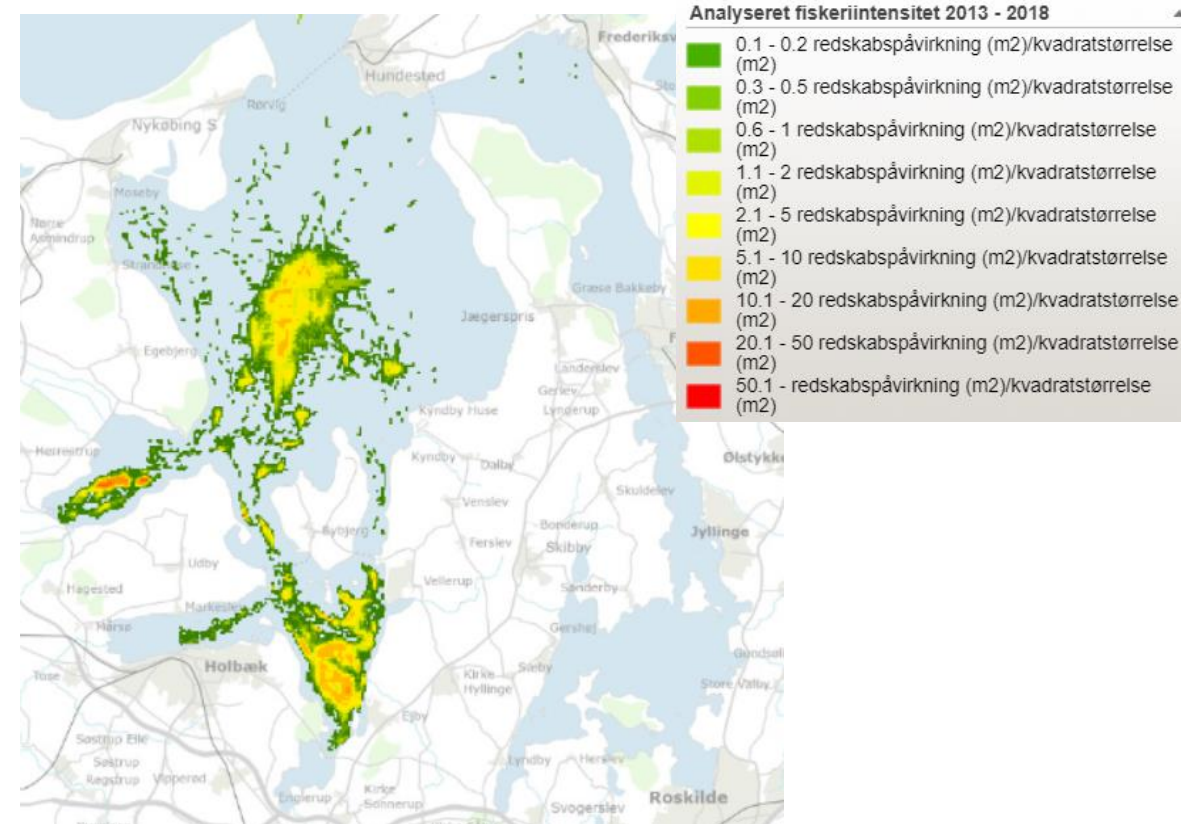
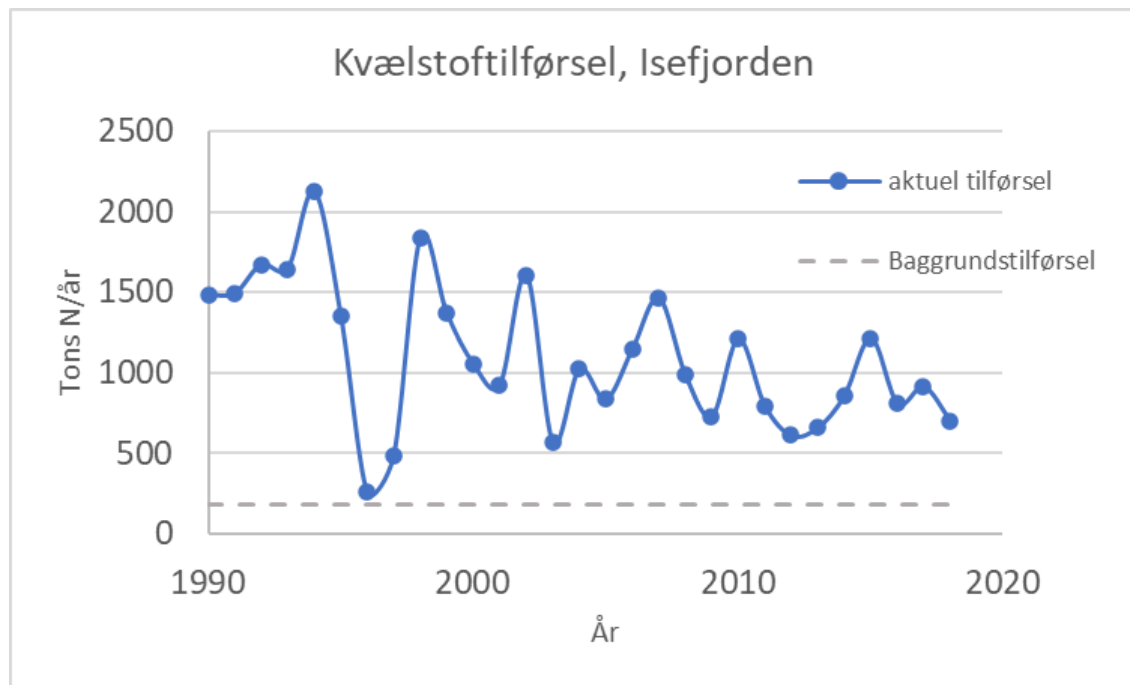
Kode	Naturtype	Udbredelse		Forekomstareal		Struktur og funktion		Fremtidsudsigter		Beveringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1110	Sandbanke	=	=	-	-	+	+	●	●	+	+
1130	Flodmunding	+	+	=	+	×	×	●	●	×	×
1140	Vadeflade	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1150	Lagune	=	=	+	=	+	+	●	●	+	+
1160	Bugt	+	+	+	+	=	+	●	●	=	+
1170	Rev	+	+	+	+	=	=	●	●	=	=
1180	Boblerev	+	○	+	○	=	○	●	○	=	○

Frederiksen et al., 2019

Væsentlige presfaktorer i Roskilde /Isefjorden

Muslingeskrab (2013-2018)

Begge fjorde er N begrænsede og derfor vil P reduktioner have lille effekt

Andre presfaktorer

Historisk stenfiskeri

Inddæmning af havområder

Klimaforandringer

Miljøfarlige stoffer

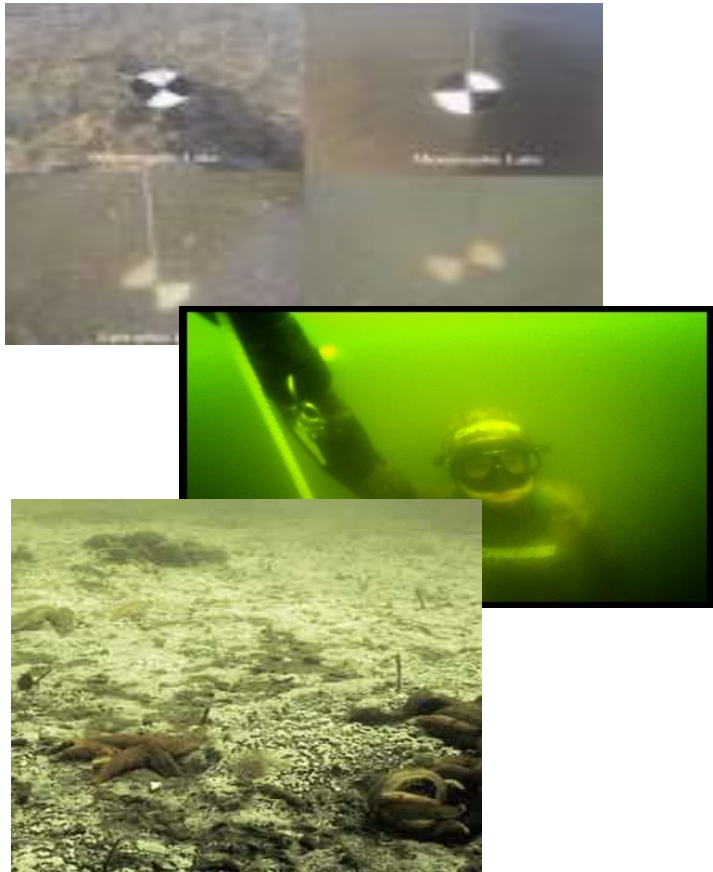

Invasive arter

Hvad er det, der skal genoprettes?

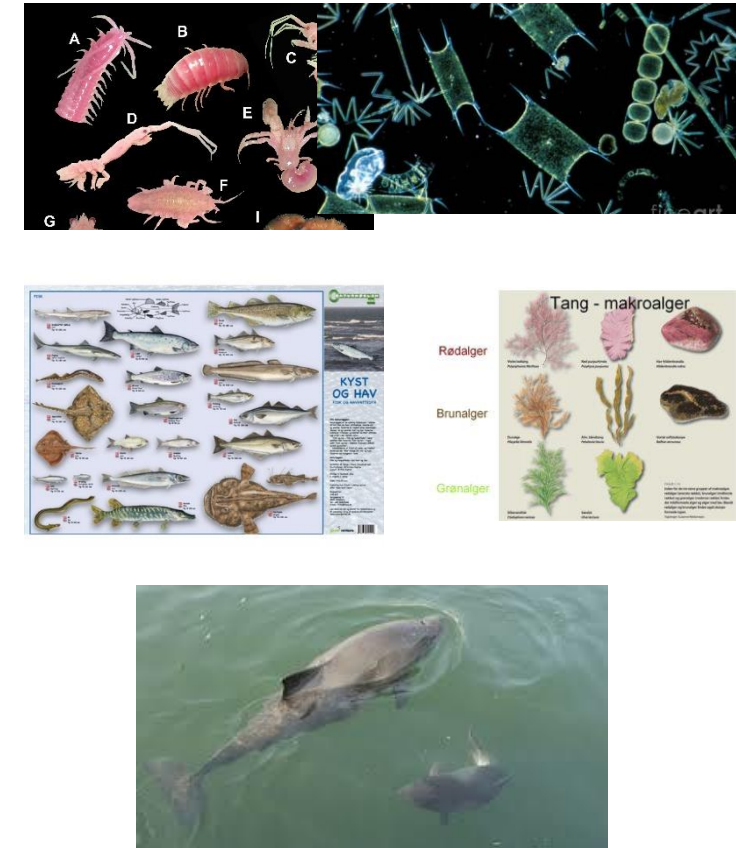
Det marine miljø

De marine levesteder

De marine arter

To overordnede tilgange (som supplerer hinanden)

Passiv naturgenopretning: Reduktion af væsentlige presfaktorer

- Næringsstofreduktioner (Landbrug, spildevand)
- Reduktion af fysisk forstyrrelse

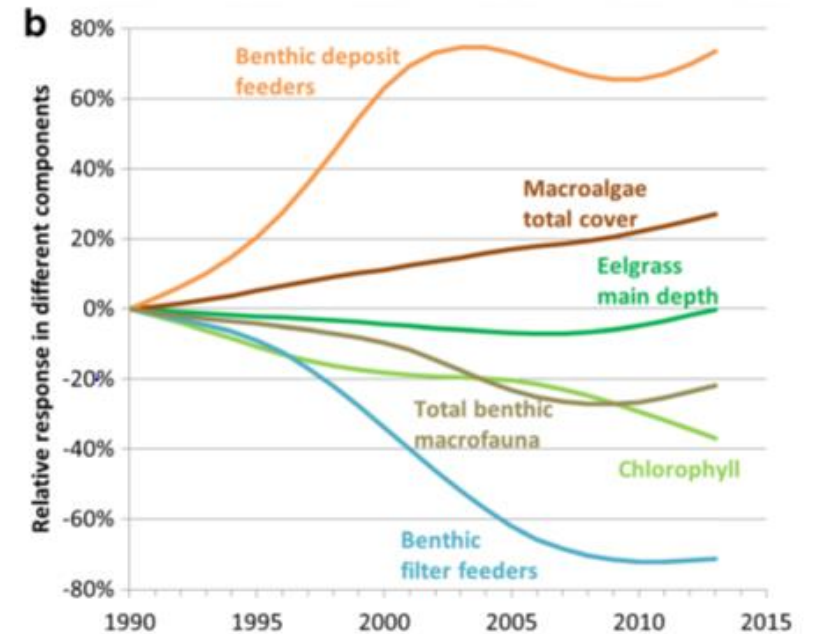
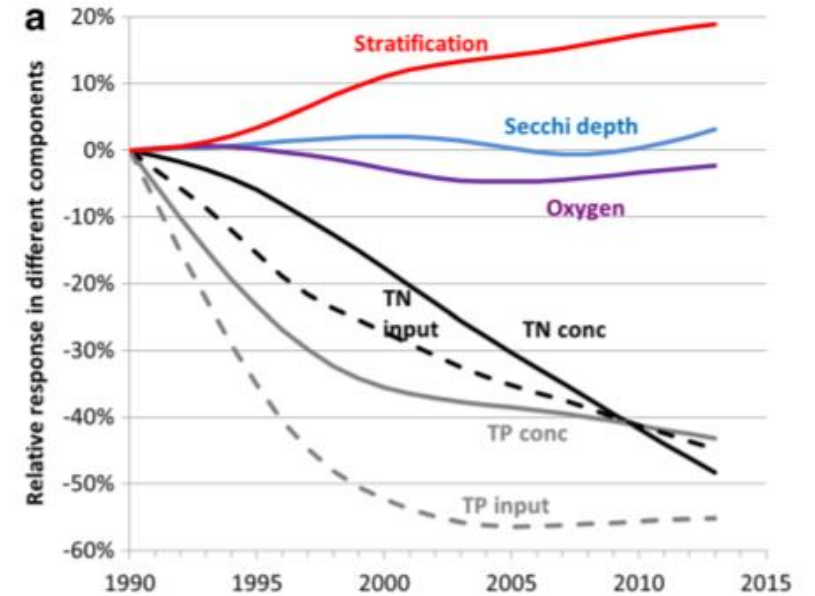
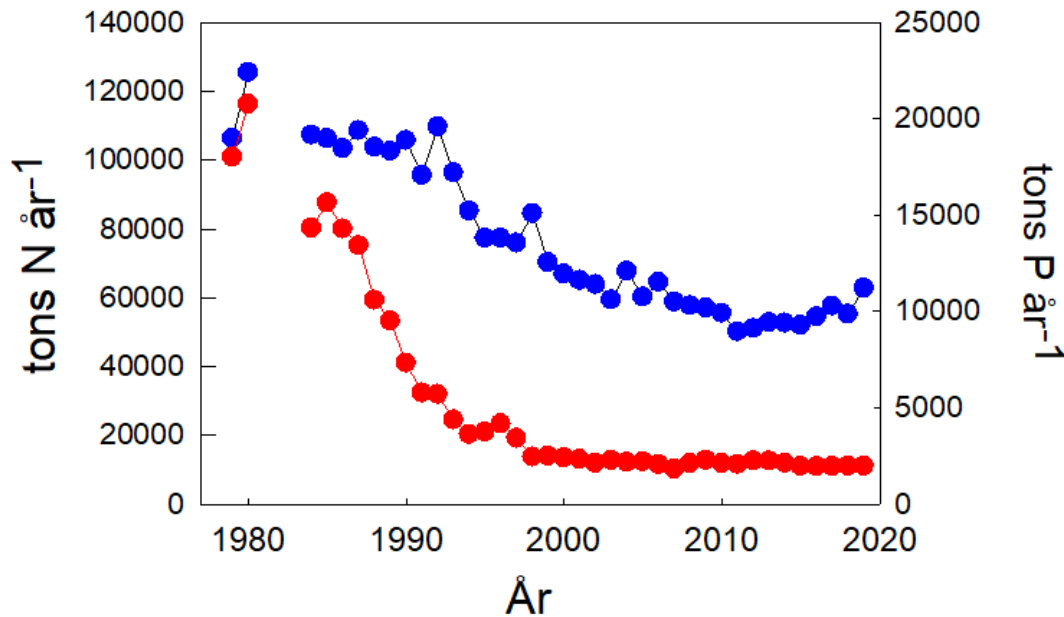
Aktiv naturgenopretning: Tilføjer/styrer elementer, arter og processer

- Ålegræs
- Stenrev
- Biogene rev
- Uddigning, sandcapping,..

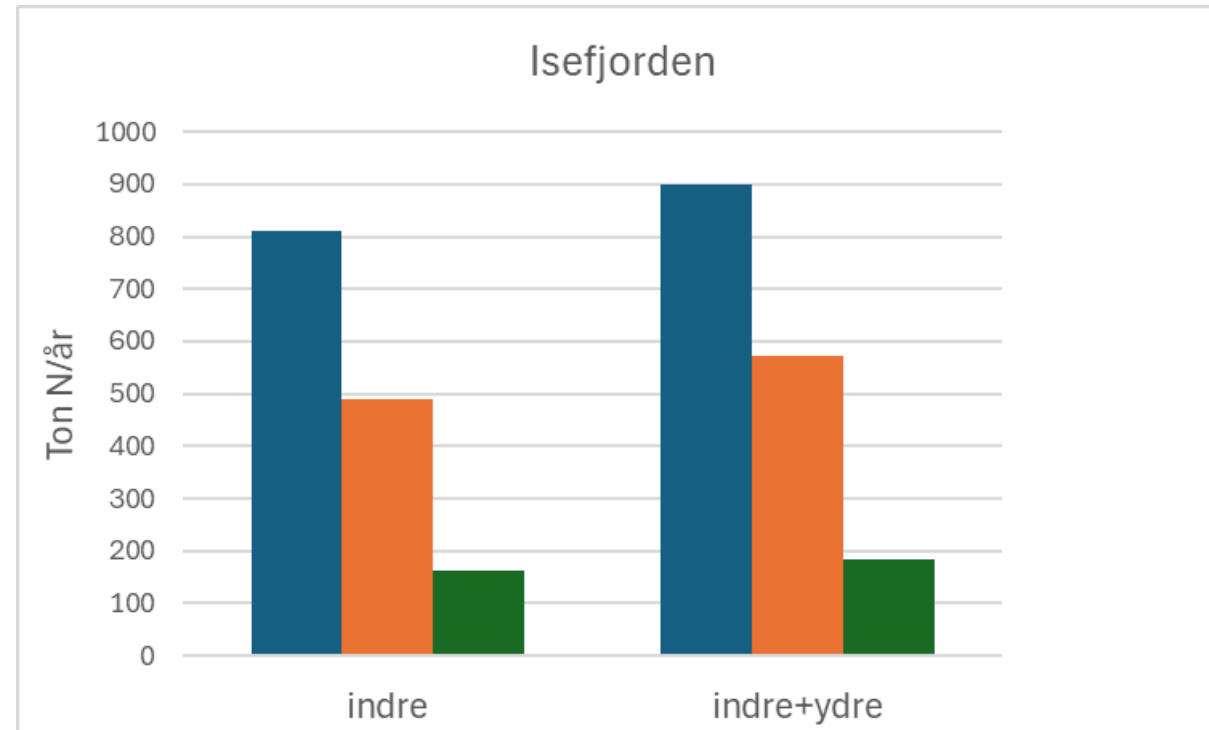
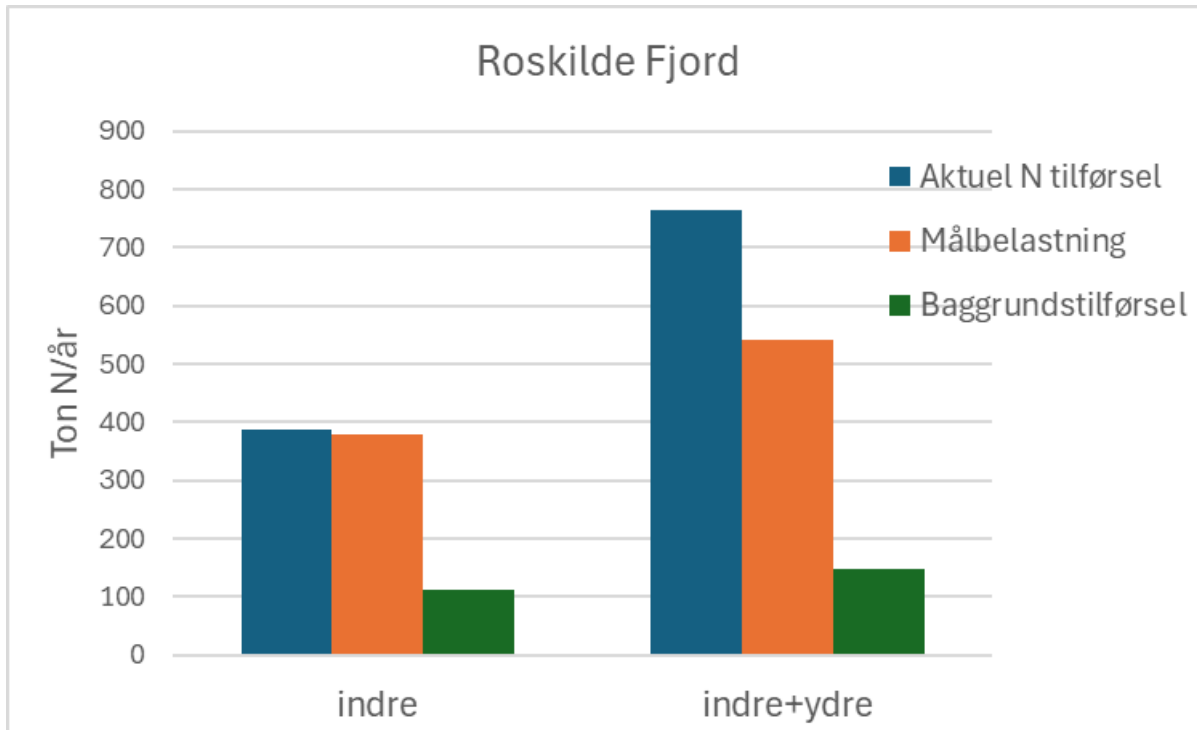
Næringsstofreduktioner

– passiv naturgenopretning der virker!

- Reduktion af næringsstofudledning giver forbedret havmiljø
- De fleste miljøparametre (men ikke alle) reagerer som "forventet"

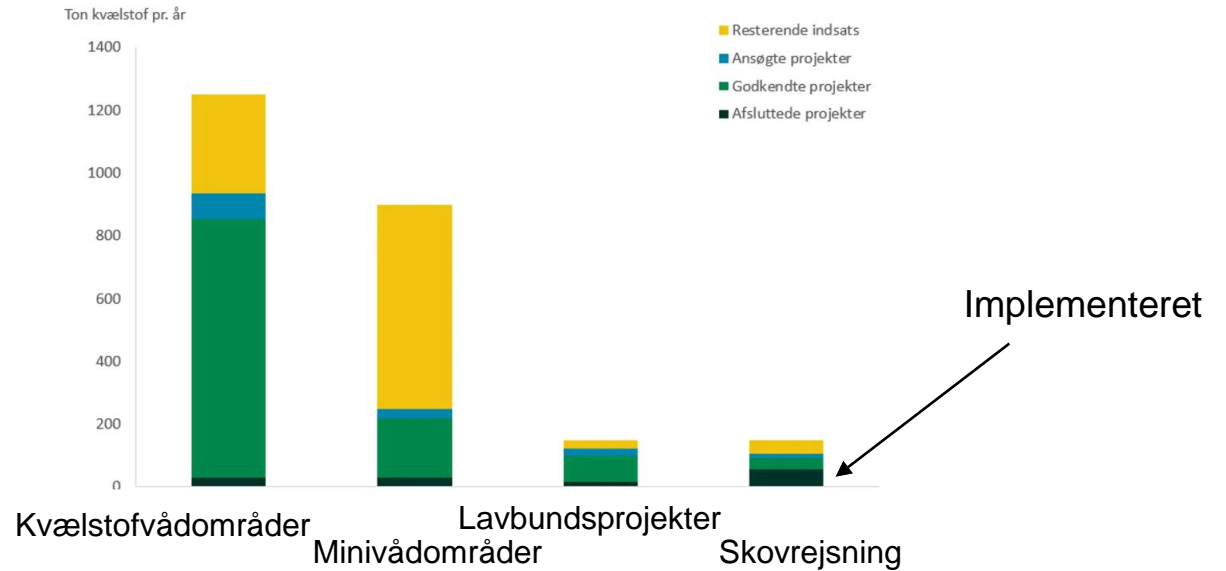
Kvælstof er et problem for Roskilde og Isefjorden

Virkemidler til reduktion af næringsstoffer

Virkemidlerne virker – hvis de bliver implementeret

Marine virkemidler til kvælstoffjernelse

- Ikke "godkendt" som del af kvælstofindsats

Dyrkning af tang

Dyrkning af muslinger

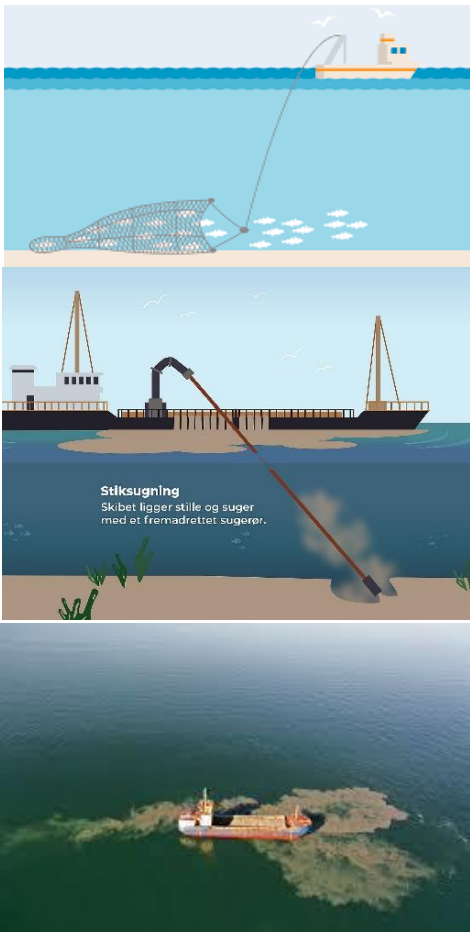

Kan biologisk set anvendes i Roskilde/Isefjorden

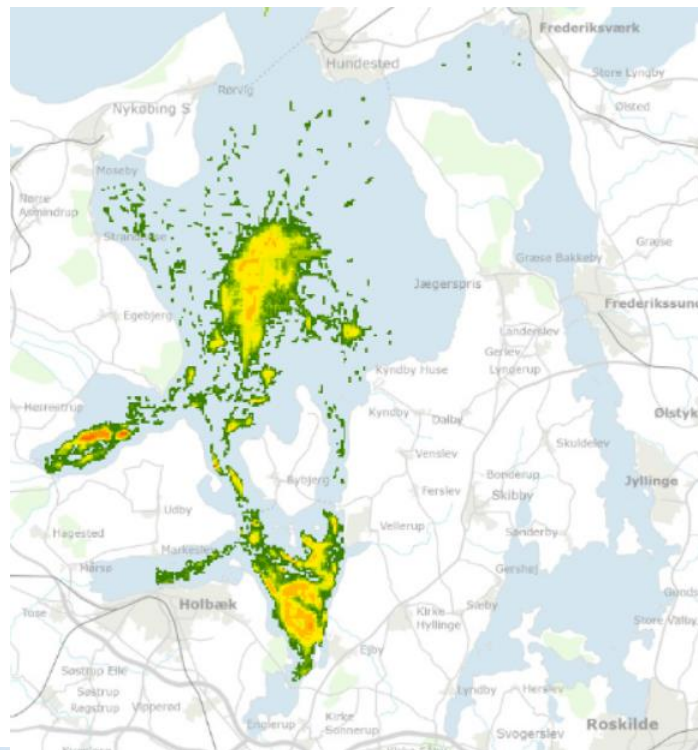
Udfordringer inkluderer: lav salinitet, Edderfugle og bundpåvirkning

Fysisk forstyrrelse af havbunden

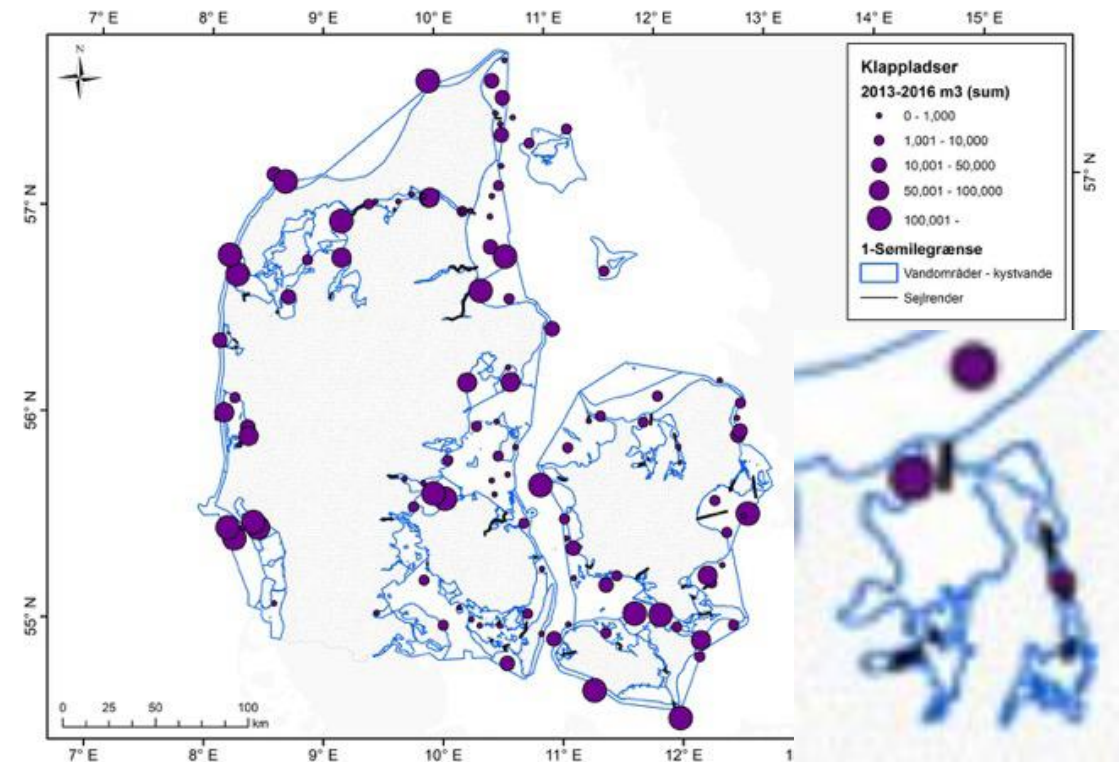
– en væsentlig presfaktor for DK havnatur

Bundslæbende redskaber

Klapning

Effekter af bundslæbende redskaber

- Kan reducere biodiversiteten
- Kan medføre skade på habitater (stenrev, ålegræs, udglatning af havbund)
- Kan ophvirvle sediment
 - Øget frigivelse af næringsstoffer (forværrer eutrofiering)
 - Øget iltforbrug (forværrer iltsvind?)
 - Øget frigivelse af kulstof (CO₂ frigivelse)

Muslingeskrabere i Limfjorden

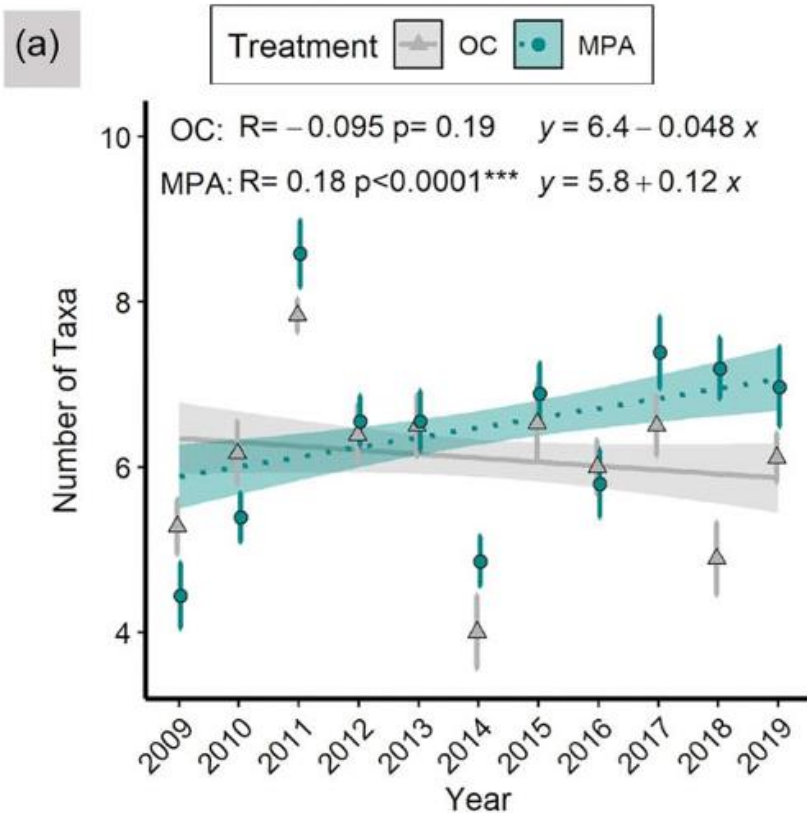

Orthophoto, Miljøportalen

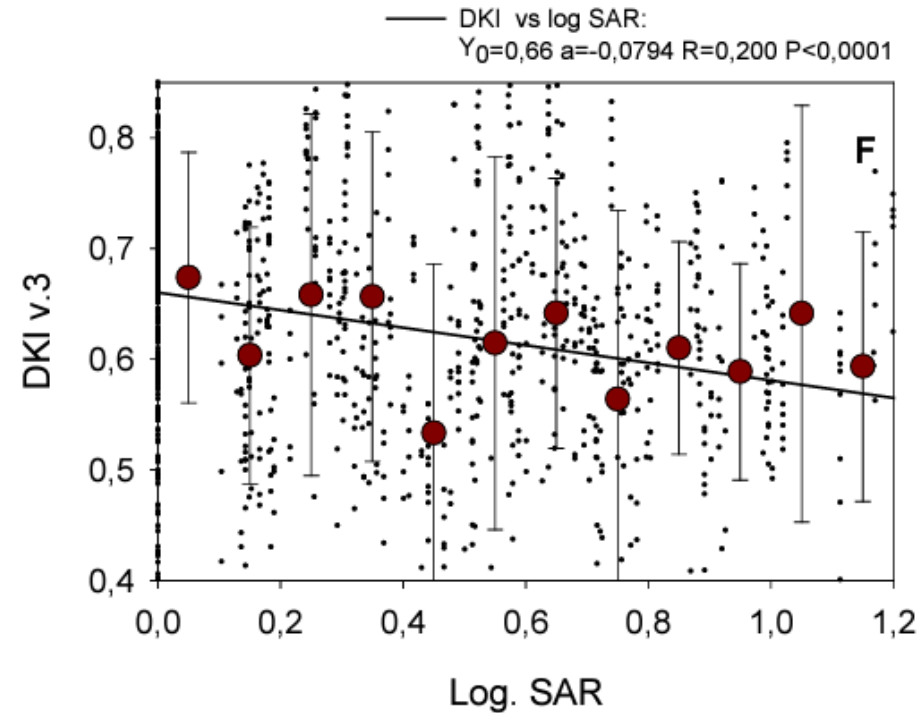
Reduktion af fysisk forstyrrelse

Sætter gang i den passive naturgenopretning

Stop for bundtrawl i 2001 (Lyme Bay)

Renn et al., 2024

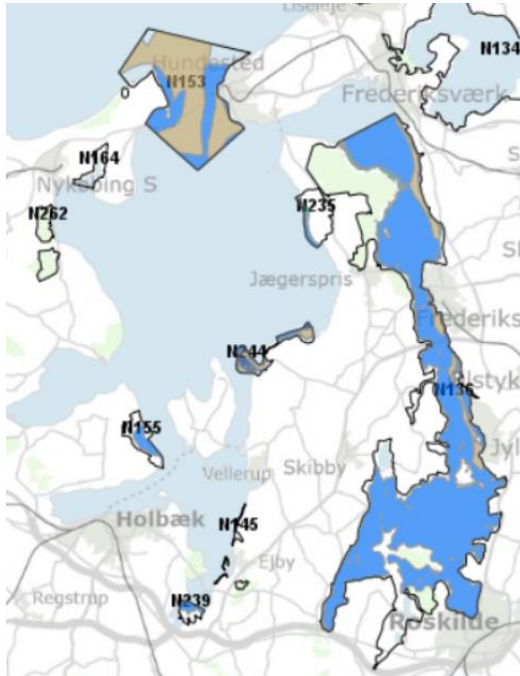
EFFEKTER AF FYSISK FORSTYRRELSE
 AF BUNDTRAWLING PÅ HAVBUNDENS
 BIODIVERSITET

Beskyttelsesbehov for den danske havbund

Videnskabelig rapport til DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 585 2024

Beskyttede områder er (burde være) et effektivt virkemiddel til genopretning af havnatur

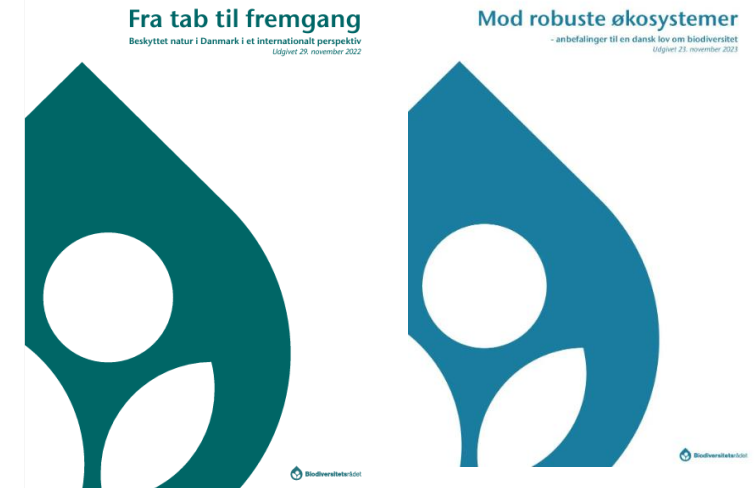
Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 120

Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Stenrev?	

Alle naturtyper i N2000 områder er i ugunstig tilstand

Kode	Naturtype	Udbredelse		Forekomstareal		Struktur og funktion		Fremtidsudsigter		Beveringsstatus	
		ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON	ATL	CON
1110	Sandbanke	=	=	-	-	+	+	●	●	+	+
1130	Flodmunding	+	+	=	+	×	×	●	●	×	×
1140	Vadeflade	=	=	=	=	=	=	●	●	=	=
1150	Lagune	=	=	+	=	+	+	●	●	+	+
1160	Bugt	+	+	+	+	=	+	●	●	=	+
1170	Rev	+	+	+	+	=	=	●	●	=	=
1180	Boblerev	+	○	+	○	=	○	●	○	=	○

Frederiksen et al., 2019

Eksisterende beskyttede områder er ikke tilstrækkeligt beskyttet mod de væsentligste presfaktorer (næringsstoffer, fysisk forstyrrelse)

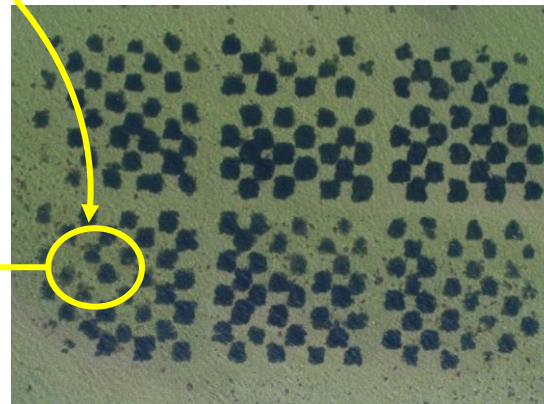
Aktiv marin naturgenopretning - hvad er det?

- Menneskestyret genopretning af habitater, hydrologiske processer, biologiske mekanismer eller populationer
- Meget udbredt på land, men "ny" disciplin på havet
- Vigtigt at genskabte habitater/processer/arter historisk har været på lokaliteten (for at minimere risiko for "designer natur", invasive arter, skade på naturligt forekommende arter, biologiske ubalancer, etc)
- Erfaringer med habitat genopretning i DK inkluderer
 - Ålegræs
 - Stenrev
 - Biogene rev
 - Uddigning (tilbageføre inddæmmede områder)

Alle virkemidler bør biologisk set kunne implementeres i Roskilde/Isefjorden

Ålegræstransplantering

Teknikken

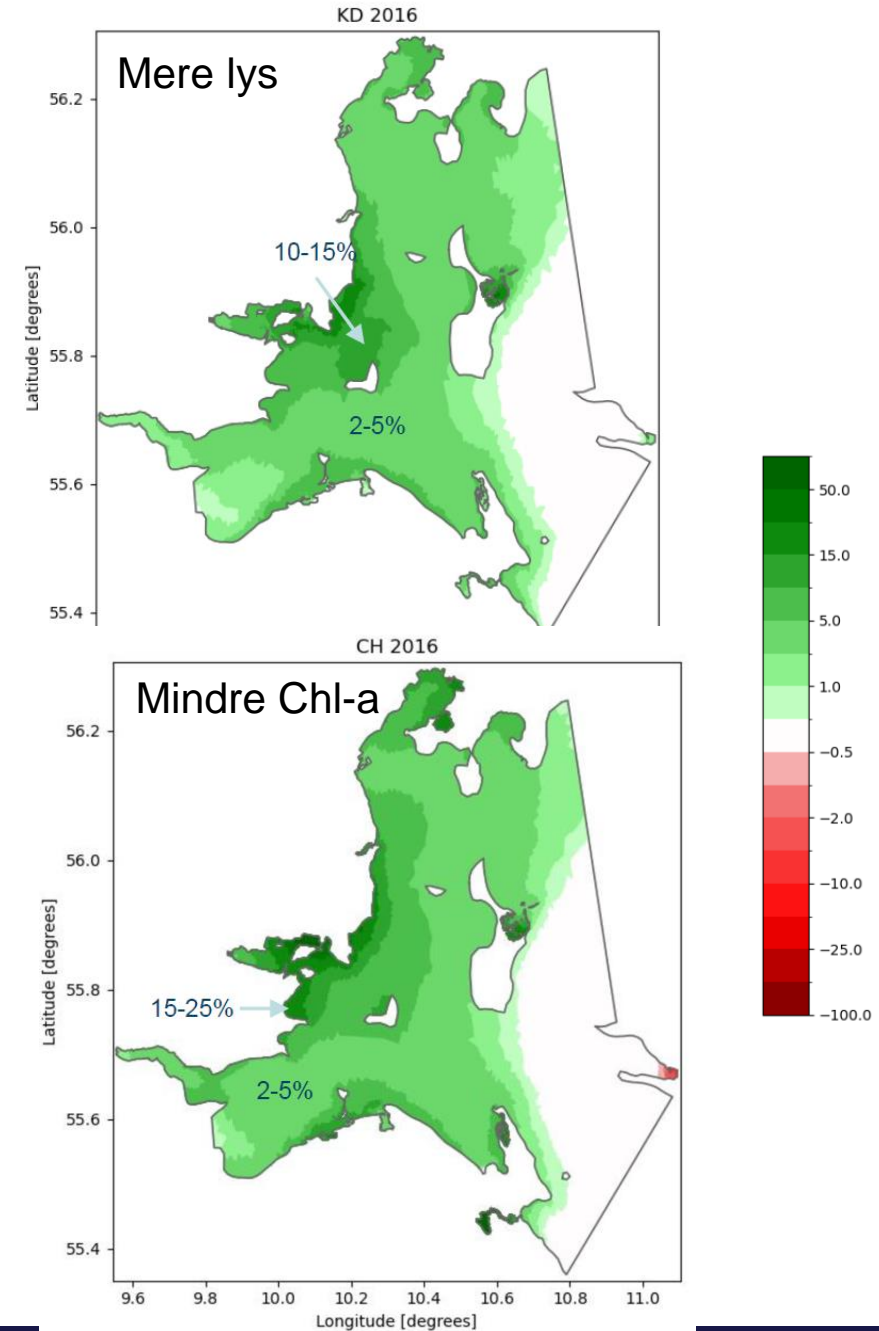
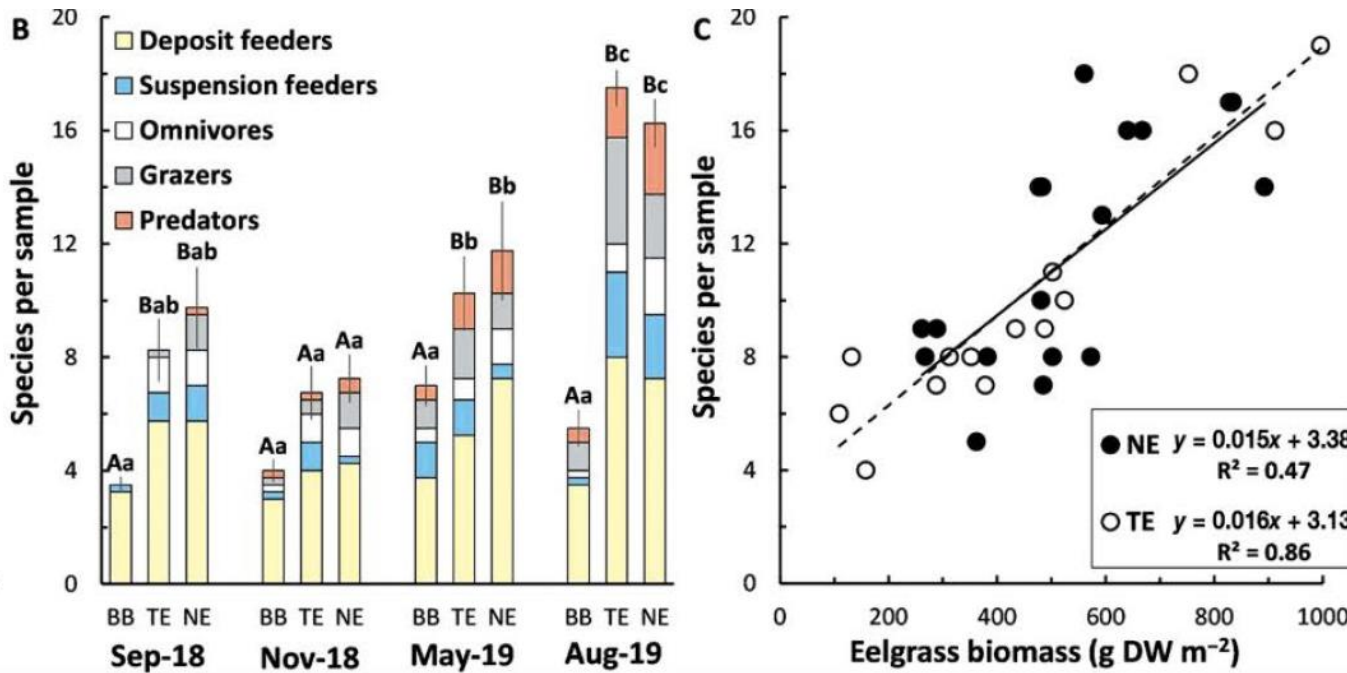

Økosystemtjenester

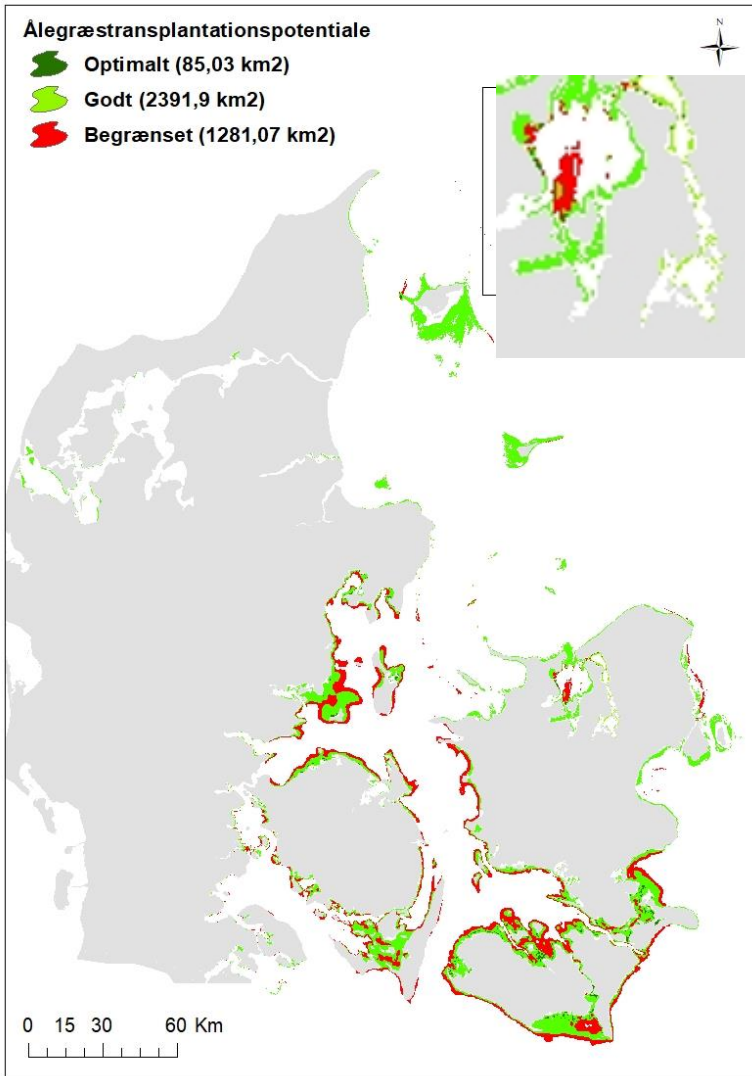
- Binder/begraver N, P og C
- Øger sigtdybde
- Reducerer klorofyl
- Nedsætter resuspension
- Øger biodiversitet
- Naturgenopretning
- Er et kvalitetselement i VRD

Effekter af ålegræstransplantering

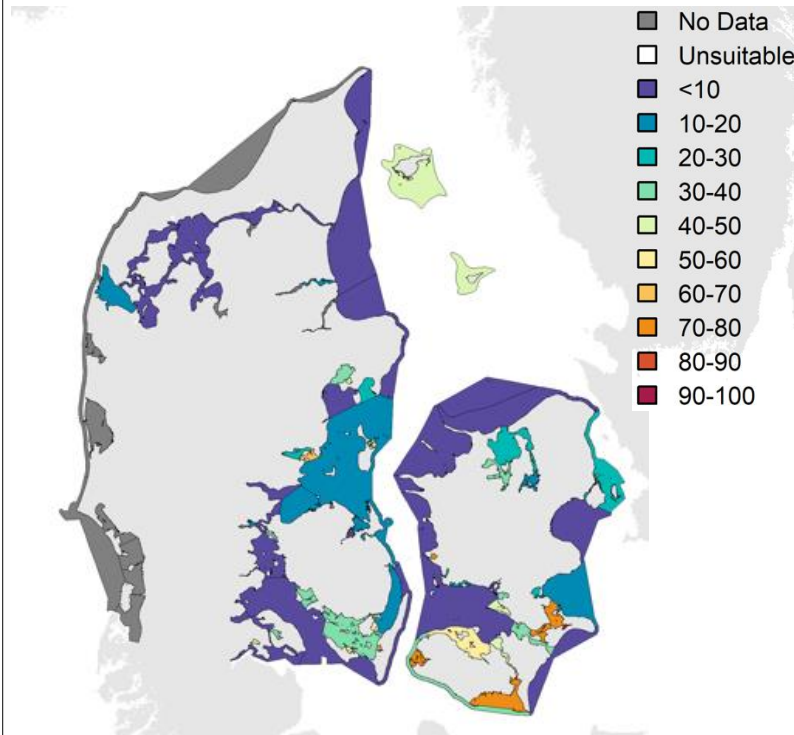
Øget diversitet af bunddyr

Transplanteringspotentialer

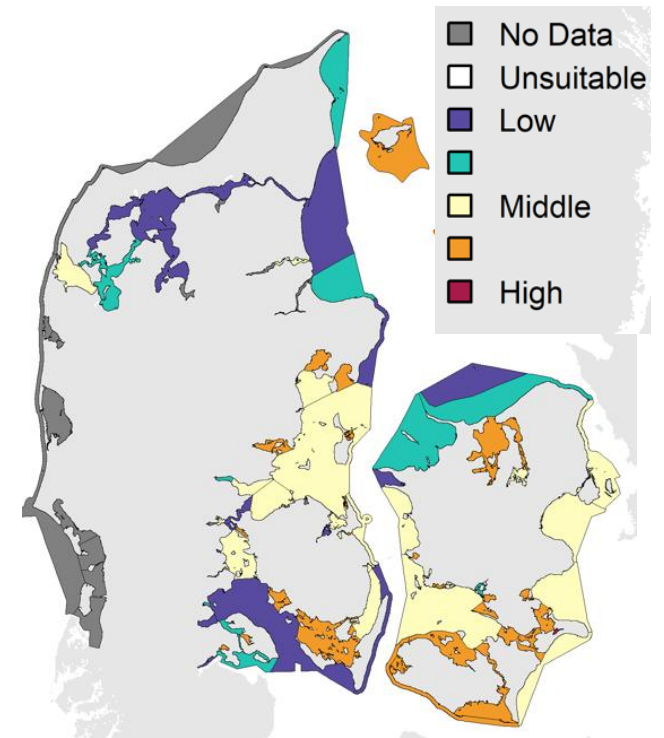

Egnet areal (%) pr vandområde

Arealer egnet til ålegræstransplantering er ikke nødvendigvis tilgængelige

Effekt på klorofyl (%) på vandområdeniveau

(Gen)etablering af stenrev

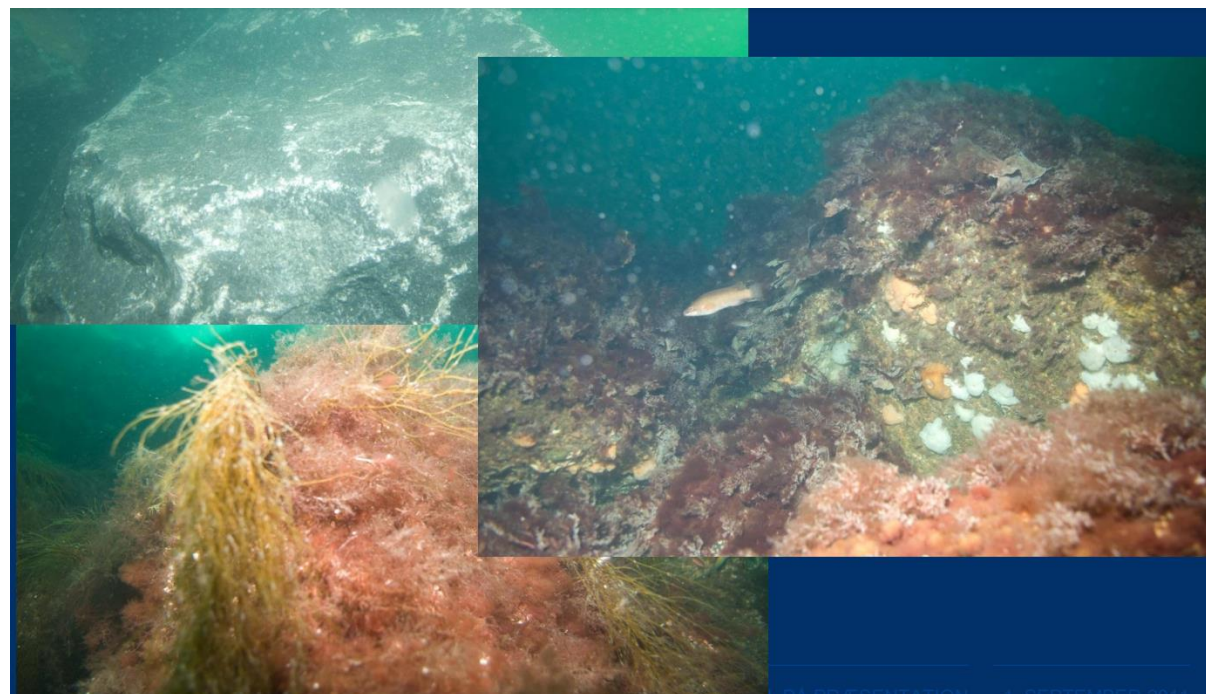
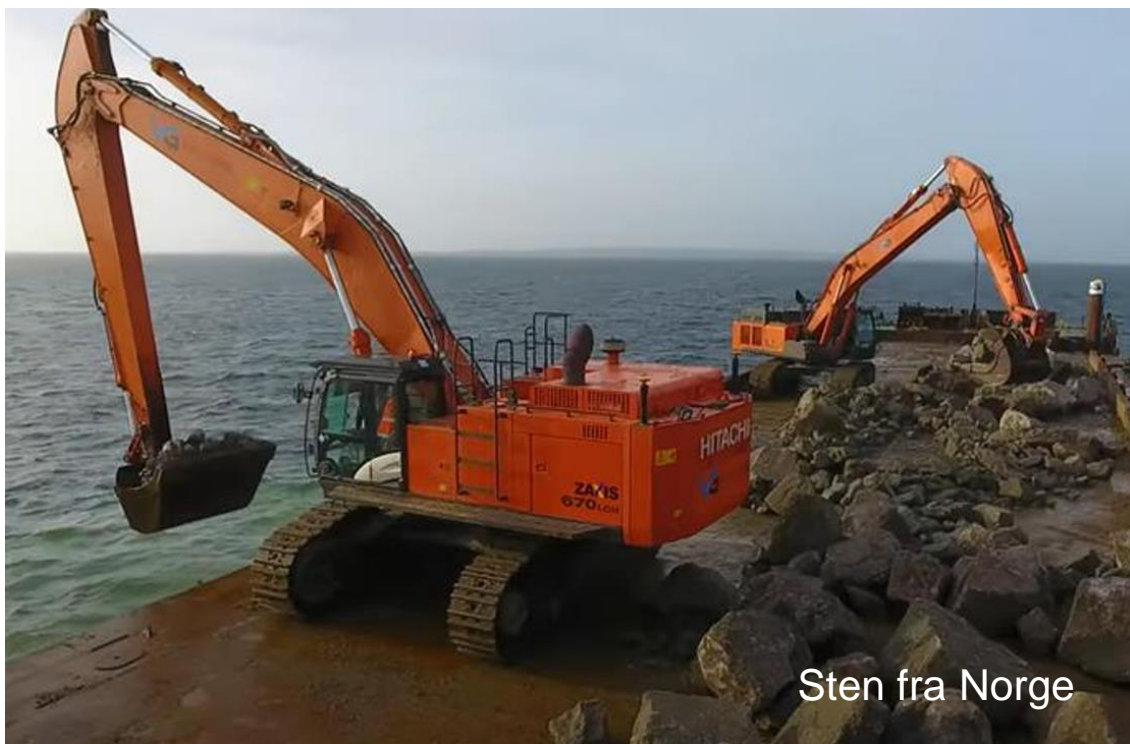
Historisk stenfiskeri i DK

- Blev forbudt i 2009
- Stoppede reelt i 1999
- Ca 55 km² sten er fjernet primært på lavt (4-10m) vand
- Irreversibelt tab af vigtige levesteder

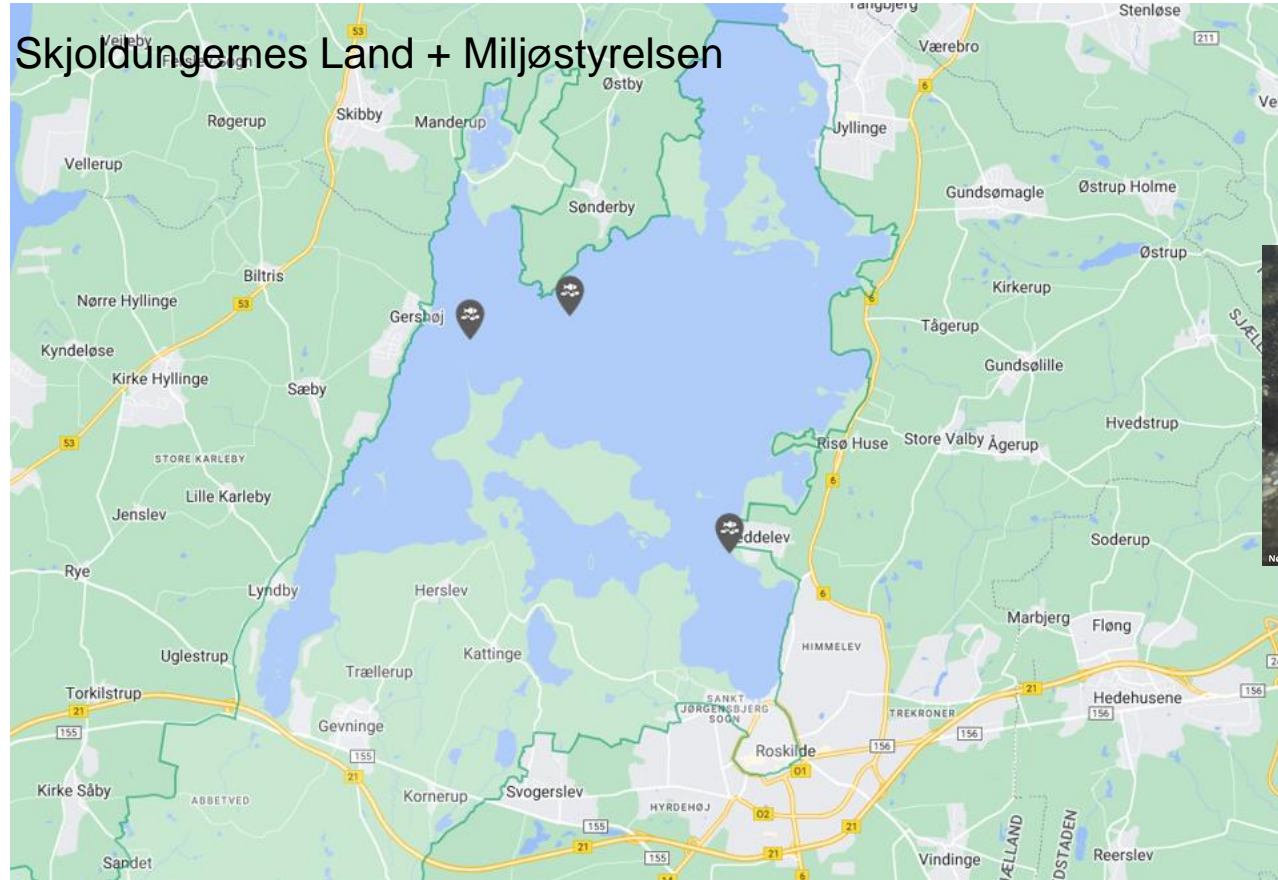
Aktiv genetablering er nødvendig, hvis habitatet skal genskabes

Metode

Genetablering af stenrev er i gang i Roskilde Fjord

www.nationalparks skjoldungernesland.dk/projekter/stenrev

Erfaringer med genetablering af stenrev i DK

Rev blev genoprettet i 2008

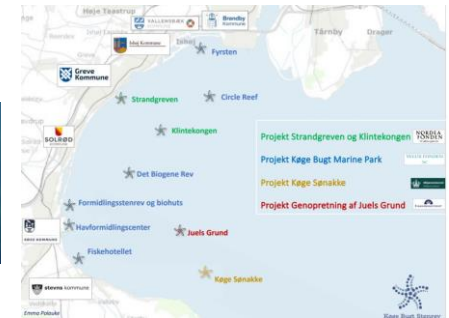
Restaurering af stenrevet Læse Trindel

Blue Reef projektet var det første store marine naturgenopretningsprojekt der blev gennemført i Europa med støtte fra EU's LIFE midler

Roskilde Fjord

Anlægsarbejdet ved Roskilde Fjord er igang

Genopretning af livet i Køge Bugt

Projektet inkluderer opførelse af stenrev og biogene rev placeret i både den kystnære zone og på større dybder

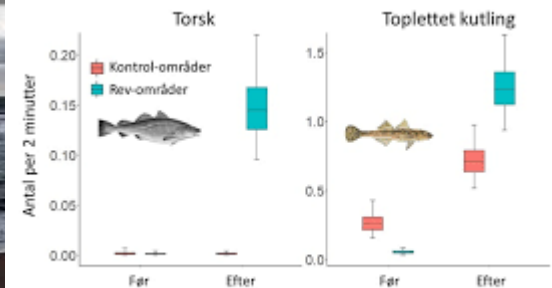

VIDENSKAB DK

1. JUN. 2015

Planter og dyr stortrives, efter rev ved Læsø er genoprettet

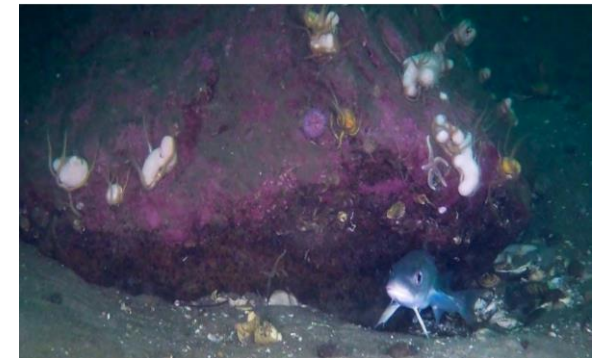
Als Stenrev

Økosystemtjenester associeret med stenrev

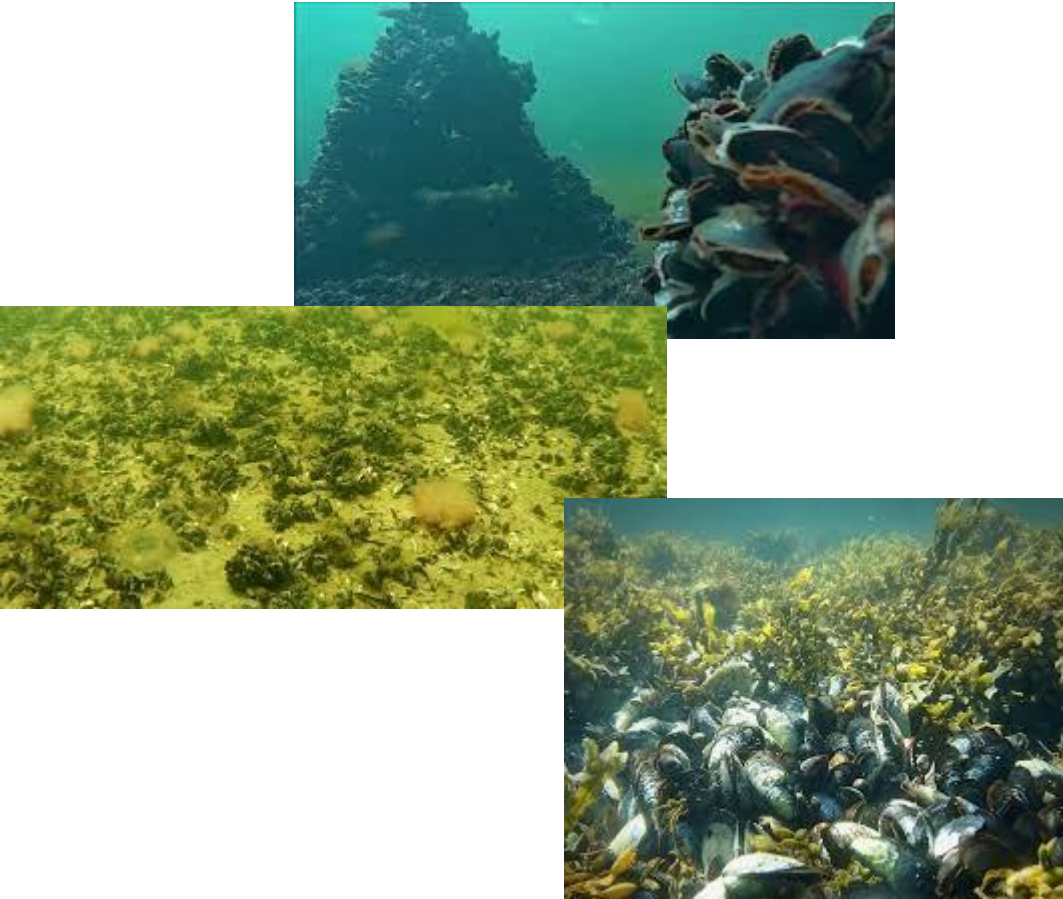
- Levested for makroalger og hårbundsfauna
- Samlingssted for fisk
- Øger fødegrundlag for hele fødenet
- Øger biodiversiteten (enormt)

- Skaber læ
- Reducerer erosion og resuspension

Etablering af biogene rev (muslinge og østerbanker)

Rev lavet af levende organismer

Karakteristiske revdannende arter i DK hav

- Blåmuslinger
- Hestemuslinger (meget sjælden)
- Fladøsters (Nedadgående)

Metode til etablering af blåmuslingerev

Yngelfang på liner

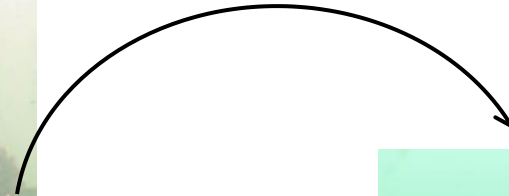

Foto: Timi L. Banke

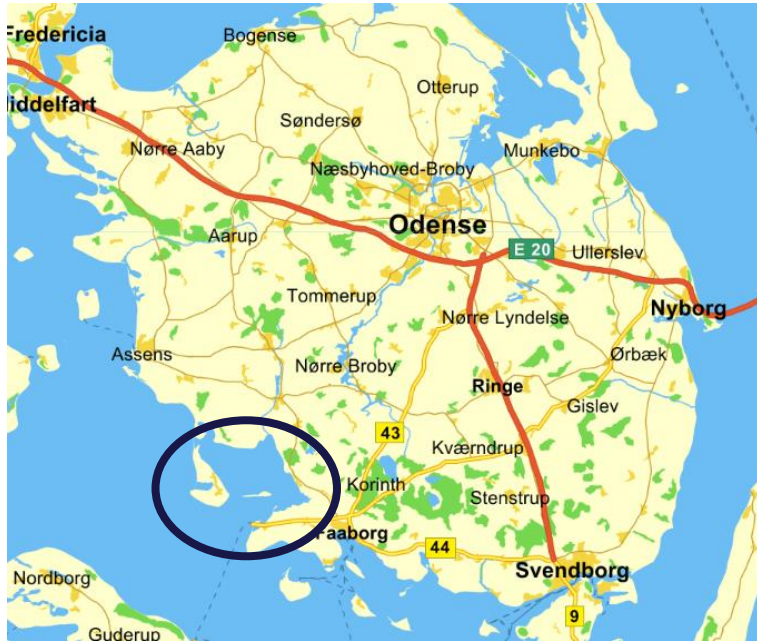
Økosystemtjenester ved biogene rev

- Levested for (små)makroalger og hårbundsfauna
- Fødegrundlag for fisk
- Øger biodiversiteten

- Skaber læ
- Reducerer erosion og resuspension
- Forbedrer lysforhold

Erfaringer med etablering af biogene rev i DK hav

Blåmuslingerev i Helnæs Bugt etableret i 2010-2011

Fra: Havnens miljøcenter, Århus 2012

Kommende forskningsprojekt skal etablere biogent rev i Roskilde Fjord (AU + Skjoldungernes Land)

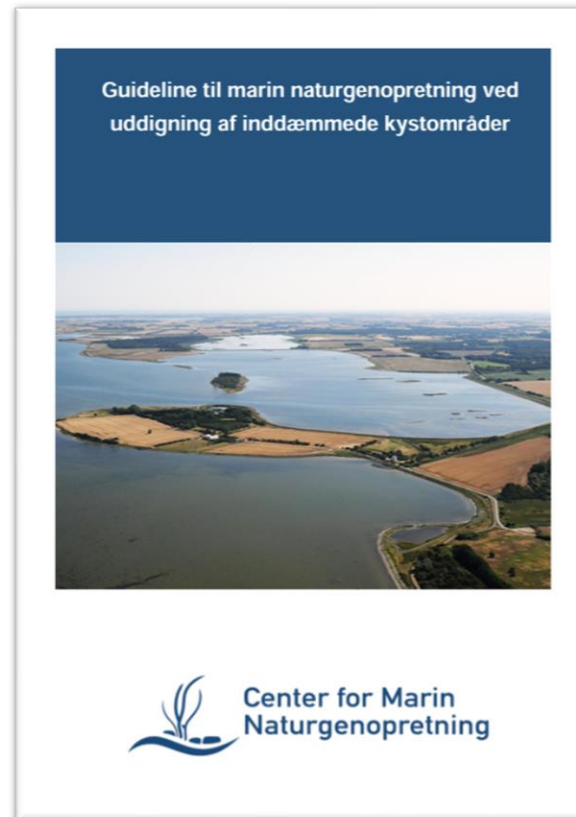
Løgstør Bredning

Igangværende og kommende rev-etableringer

Sund Vejle Fjord
Sund Vejle Fjord er et stort marint naturgenopretningsprojekt i Vejle Fjord

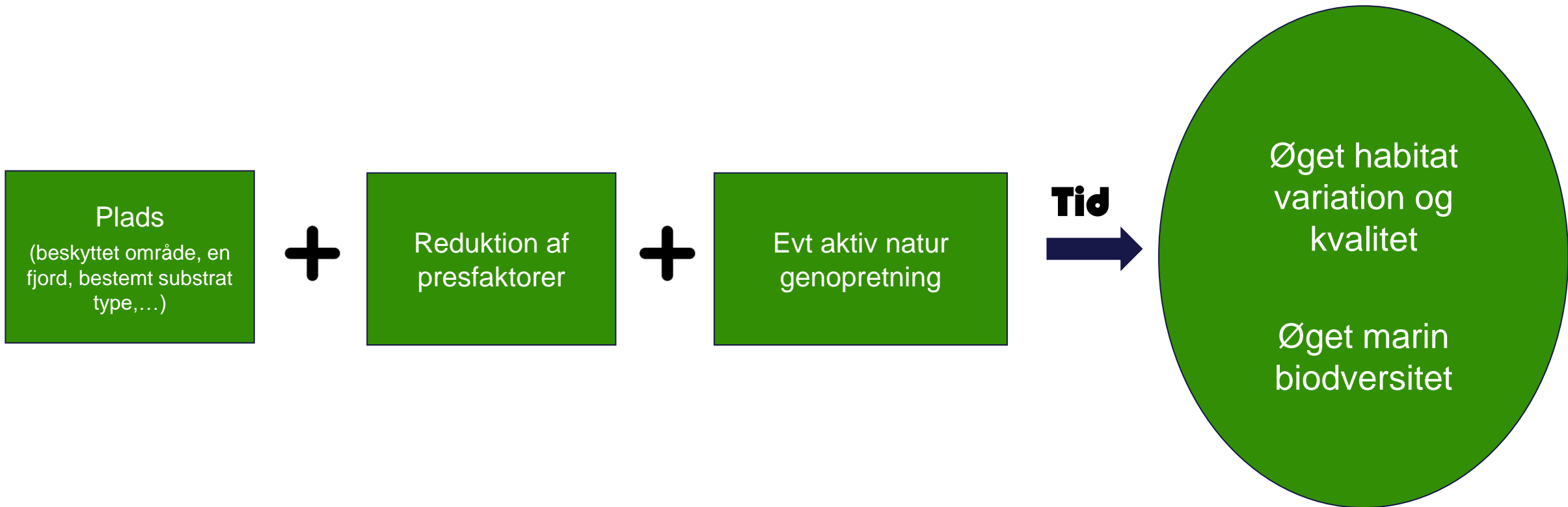
Genopretning af livet i Køge Bugt
Projektet inkluderer opførsel af stenrev og biogene rev placeret i både den kystnære zone og på større dybder

Uddigning (?)

- Principielt oplagt i Roskilde/Isefjorden, pga historisk inddæmning, meeen....
- Eneste storskala uddigning i DK (Gyldensteen strand) viser, at det ikke er nemt

Genopretning af levesteder → øget biodiversitet

Konklusioner

- Reduktion af presfaktorer (særligt næringsstoffer) vil muliggøre passiv naturgenopretning i Roskilde/Isefjorden og er en forudsætning for at opnå god økologisk tilstand
- Aktiv naturgenopretning er testet i DK hav og bør virke også i Roskilde/Isefjorden
 - (Gen)etablering af stenrev er nødvendigt (sten kommer ikke af sig selv) og er i gang i Roskilde fjord
 - Ålegræstransplantering og an "speede" miljøforbedringer op, men kan ikke "erstatte" reduktion af presfaktorer
 - Der er vilde biogene rev i Roskilde/Isefjorden og etableringsforsøg går snart i gang. Uklart hvor stabile rev er
 - Uddigning er en svær øvelse
- Mangler viden om effekter af aktiv naturgenopretning i tid og rum

Tak for opmærksomheden